

הקניית שליטה בצרכים לילד
תכנית טיפולית ביו-התנהגותית.

מאת מיכאל בן צבי

התכנית מבוססת על עקרונות ניתוח התנהגות , על תכנית טיפולית שפורסמה בירחון
"הרפואה"(שיטה חדשה לטיפול באנקופרסיס מאת יהודית זלצמן ולאח יולביץ,
1991ספטמבר) ועל נסיון אישי בהפעלת טיפולים מוצלחים.

הקדמה: ההגיון שמאחורי תכנית זו מבוסס על שימוש בגירוי מעורר רפלקס, להקניית
התנהגות רפלקסיבית/ואופרנטית רצויה. הקושי בערור של תהליך תוך גופי נפתר עם הגילוי
כי נרות גליצרין מדמים באופן יעיל את הצואה ואפשר להפחית את גודל הגירוי המעורר,
בהדרגה. ההליך מופעל מן הסתם עקב התמוססותם לחומר נוזלי שומני מהצד הפנימי של
הרקטום. שילוב זה של הפעלת המערכת והפחתה הדרגתית של התלות בגורם המפעיל,
מאפשר העברת השליטה בתהליך לגירויים טבעיים: מציאותה של כמות צואה וגירוי סביבה
מתאים (אסלה).

הנסיון מראה כי ניתן להביא ילדים אוטיסטים שהיו מלכלכים ללא אבחנה, לכך שהם נקיים
ואף יוזמים התפנות במקום הנאות.

יש לעקוב אחר ההנחיות בקפדנות מרבית.

אין הכותב אחראי על הפעלת התכנית ותוצאותיה.

מומלץ להתייעץ עם הרופא האחראי ולקבל את אישורו (סביר שאינו מכיר את התכנית, אך זו
אינה סיבה מספיקה לפסילתה). האחריות הרפואית היא רק בידי רופא ואין התכנית לוקחת
אחריות רפואית

ליעוץ ניתן לפנות לכותב, טלפון: 046391730 054689427

ההליך אינו ניתן לביצוע בבית הספר עצמו- אלא בבית הילד, על ידי הוריו.

1. יש לרכוש נרות גליצרין. ישנם שני גדלים. לילד קטן מומלץ להשתמש בנירות לילדים
1.3 גרם. לילד מעל גיל 7 מתאים נירות רגילים 2.0 גרם.
2. יש לקיים מעקב רצוף לאורך שבוע לפחות על זמני הליכלוך ועשית הצרכים.
3. יש לבחור את השעה המתאימה לעשית צרכים, בהתאם להרגלים קיימים ולזמן
המתאים לטיפול. הורה חייב להיות פנוי בזמן זה, ובתחילה שני ההורים יתפנו לזמן
זה.
4. יש לתת לילד הסבר קצר: מה יקרה וכיצד יצליח לעשות קקי בעזרת הנרות (גם אם
אין זה ידוע מה יכול להבין מהסבר).
5. יש להבטיח מחזק/פרס רב עוצמה שינתן מיד לאחר צאיה נאותה (אך רצוי קטן וזול)
6. יש לבקש מהילד לשכב/להשכיבו על גבו על מיטה או שטיח, לכופף ברכיו לבטן. יש
לאחוז את ברכיו כך שגם אם מתנגד, רגליו ישארו במצבם.
7. יש למרוח מעט זלין בפי הטבעת.
8. מספר הנרות המוכנס בפעם הראשונה יקבע עם המטפל. כל הנרות מוכנסים בזה
אחר זה במהירות.
9. יש להוציא נירות מעטיפתם, להחליקם באצבעות אם הם קרים, ולהחדיר לפי
הטבעת, עד שעוברים את שריר הסוגר.
10. יש לבקש מהילד לקום, ולהסתובב איתו כמה צעדים. מומלץ לעלות כמה מדרגות
ולרדת, להפעיל את המותניים.
11. לא יאוחר משתי דקות לאחר החדרת הנרות יש להושיב את הילד על האסלה.
ההושבה נעשית ברוח טובה, תוך הצעת מחזק. אם הילד אינו מוכן, יש לקחתו על
הידיים ולהושיבו ולהחזיקו שם, ללא כעס כלפי התנגדותו או בכיו, אך תוך התעקשות
ארוכה ושקטה שאין לרדת עד שיוצא הקקי.

12. אם לאחר חמש דקות אינו משחרר, יש להורידו ולהוסיף עוד נר. חוזרים על כך עד אשר הוא משחרר את הנרות באסלה. מספר הנרות שהביאו ליציאה בפעם הראשונה הוא זה שיתחילו איתו בכל הימים הבאים.
13. גם אם יצאו רק נרות וגם אם יצאה צואה, יש להגיב בשמחה על כך שעשה, ולחזק במחזק רב עוצמה
14. תמיד להסתכל על החומר לפני הורדת מים (מעט, רגיל, קושי) ולרשום גם זאת בטבלת המעקב.
15. יש לחזור על התהליך למחרת באותו אופן בדיוק. לרשום בטבלה פרטים כנדרש. המשך רישום כולל מספר ליכלוכים לאורך כל התכנית.
16. יש להמשיך באותו מספר נרות לפחות ארבעה ימים רצופים של הצלחה. מדובר בימים בהם הצואה תקינה והשחרור די מהיר.
17. יש להפחית את מספר הנרות באחד ולהמשיך ארבעה ימים (בתנאי של עשיה מוצלחת). לחזק כראוי לאחר כל הצלחה.
18. המשך הפחתה באחד כל פעם, עד שהילד מגיע ליכולת לעשות לפני ששמים נר אחד. זאת יש להציע לו אחרי מספר ימים עם נר אחד.
19. במידת הצורך ניתן לרדת מנר אחד לחצי נר למספר ימים, או לעשות כאילו מכניסים אבל רק לגעת בפי הטבעת.
20. כאשר עושה בעצמו ללא נר מלמדים אותו להתחיל לבקש לבד, על ידי אמירת "קקי" בעת הליכה לשרותים. עושים את התהליך כל יום באותה שעה, אם לא עשה לבד. אם יש סימנים בתנועות רגליים או גוף וניתן לדעת מתי יש לו, זה הזמן לרמוז לו לאמר "קקי" ולהוליך. אין לאפשר לדלג על יותר מיום אחד ללא קקי!
21. סיום שלב א הוא כאשר אין ליכלוכים וילד מצליח לעשות בשרותים כשיוזמים לו, אך סיום תכנית מלא נחשב לאחר שילד יוזם מדי יום, במשך שבועיים.